

NATUUR IN DE HERINRICHTING ALDE FEANEN

Altenburg & Wymenga ECOLOGISCH ONDERZOEK

dienst landelijk gebied

voor ontwikkeling en beheer

A&W-rapport 213

NATUUR IN DE HERINRICHTING

ALDE FEANEN

dienst landelijk gebied
voor ontwikkeling en beheer

Altenburg & Wymenga ECOLOGISCH ONDERZOEK

Veenwouden

1999

'Tusschen Folkertsloot, Oksepoel, Raamsloot, Kruisdobbe en andere wateren, ligt in de buurt van Eernewoude een kostelijk stuk natuur, dat gewoonlijk onder de benaming Princenhof wordt samengevat. Het is een wereld van riet, wilgen en water, ter grootte van een paar honderd hectare. Plas rondt zich aan plas, door nauwe doorgangen verbonden, rietveld na rietveld rijst omhoog, alom verheft zich het gekoepelte van wilgen en elzen. Rondom vlakken zich uit de lage maadlanden. In dit brok waterland, ongeëvenaard in Friesland en misschien zijn weerga zelfs niet vindend in Nederland, in dit dorado van zeilers, visschers en kampeeders, speelt zich door de seizoenen een wereld van natuurleven af, zoo rijk en zoo mooi, dat het zonder eenig voorbehoud mee gerangschikt mag worden in de voorste rij van ons natuurbezit.'

Overgenomen uit: H.C. van Dockum 1944. Princenhof. Van den ouden tijd tot heden. Drukkerij Torenlaan, Assen. Oorspronkelijk uit: R.J. de Stoppelaar 1934. Op voor Princenhof. Opgenomen in de 'Wandelaar' uitg. Uitgevers Maatschappij A.G. Schoonebeek, Laren (Gooiland).

Ecologisch onderzoek in de Alde Feanen

Het Nationaal Park i.o. de Alde Feanen bij Earnewâld is met ruim 2.500 ha één van de grootste aaneengesloten laagveenmoerasgebieden in Nederland.

Voor veel zeldzame en bedreigde plant- en diersoorten vormt de Alde Feanen een belangrijk leefgebied. Sinds de eerste aankopen in 1934 zet de eigenaar en beheerder It Fryske Gea zich in om de kwaliteit van het gebied in stand te houden en zo mogelijk uit te bouwen.

Om de Alde Feanen verder te versterken en invulling te geven aan de plannen die zijn gemaakt in het kader van de Blauwe zone (Ecologische hoofdstructuur) is de herinrichting Alde Feanen gestart. Om goed onderbouwde plannen te kunnen maken zijn gegevens nodig over de natuurwaarden van de Alde Feanen. In 1998 is daarom in opdracht van de Dienst Landelijk Gebied een ecologisch onderzoek uitgevoerd. Daarbij is de vegetatie van de gehele herinrichting in kaart gebracht en is geïnventariseerd waar bijzondere en zeldzame plantensoorten voorkomen. Daarnaast is onderzoek gedaan naar de plantengroei en de broedvogels van enkele moerasgebieden die acht jaar geleden nieuw zijn aangelegd. Het gaat daarbij om de Jan Durkspolder en het Otterproject, waar voormalige graslanden zijn omgevormd tot moerasgebied.

De resultaten van het onderzoek staan beschreven in twee achtergrond-rapporten¹. Deze brochure biedt een samenvatting van de resultaten, die voor een breed publiek toegankelijk is. In de eerste twee hoofdstukken wordt ingegaan op de vegetatie en vervolgens op het belang van schoon en helder water voor de plantengroei. Daarna worden de resultaten belicht van de recente moerasontwikkeling in de Alde Feanen.

¹ De achtergrondrapporten zijn: Brongers, M., E. Wymenga & R. Jalving 1999. *Ecologisch onderzoek in de Alde Feanen*. A&W-rapport 200, en Wymenga, E. 1999. *Nije sompen yn'e Alde Feanen*. A&W-rapport 209. Beide rapporten zijn opgesteld door bureau voor ecologisch onderzoek Altenburg & Wymenga bv te Veenwouden.

Laagveenmoeras de Alde Feanen

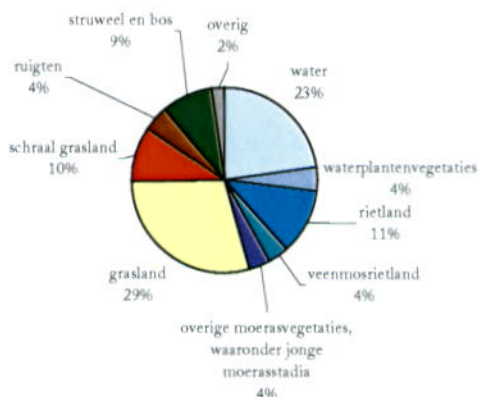
De Alde Feanen is een laagveenmoeras, dat zijn oorsprong vindt in de verveningen in de 18^e en 19^e eeuw. We vinden er open water, waterplanten, verlandingen, rietlanden en moerasbos. Door de turfwinning -waarbij het veen tot onder de waterspiegel werd uitgegraven- ontstond een uitgestrekt complex van smalle en brede petgaten met daartussen gelegen zetwallen of ribben (stripes). Een groot deel van de petgaten is na de vervening dichtgegroeid met waterplanten en uiteindelijk met rietland en moerasbos. Op de plaatsen waar de stripes door wind en golven zijn weggeslagen, zijn nu grote waterplassen aanwezig. Uit vervening ontstane laagveenmoerassen treffen we ook elders in ons land aan, zoals in het zuiden van Friesland, in de Kop van Overijssel en in het Holland-Utrechtse veengebied. De Alde Feanen vormt evenwel één van de grootste laagveenmoerassen van Nederland.

Vegetatie in kaart

In het moerasgebied is de plantengroei zeer gevarieerd en groeien bijzondere soorten. In 1998 is de vegetatie van het gebied in kaart gebracht. Achterin deze brochure is een kaart opgenomen, waarop de verschillende vegetaties te zien zijn. De figuur op de bladzijde hiernaast laat zien in welke verhoudingen de vegetaties voorkomen.

Ruim een kwart van de herinrichting Alde Feanen bestaat uit open water. Slechts in een klein deel daarvan zijn waterplantenvegetaties met bijvoorbeeld Gele plomp en Witte waterlelie te vinden. Ongeveer 15% van de totale oppervlakte bestaat uit rietland, dat voor een belangrijk deel 's winters wordt gemaaid. Ook veenmosrietland hoort hier bij. Dit is oud rietland waarin veel veenmossen groeien en soms ook Ronde zonnedauw en orchideeën. Riet doet het in deze zure, mosrijke vegetatie niet zo goed. Wanneer het riet niet (meer) wordt gemaaid begint zich op de lange duur bos en struweel te ontwikkelen. Het gaat daarbij om wilgenstruwelen en natte elzenbroekbossen. Vooral in de Hoannekrite en de Princehof is een grote oppervlakte van dit kletsnatte bos te vinden. Plaatselijk, zoals in de Fjirtich mêd, de Koloanjes, Barfjild en Brêgeham, komt het in ons land zeldzame wilde gagelstruweel voor.

*Verdeling in procenten
van verschillende
terreintypen in
de herinrichting
Alde Feanen
(ca. 2.505 ha)*

Een groot deel van de herinrichting bestaat uit graslanden, die vooral aan de oostkant van de Alde Feanen liggen. De plantengroei in deze percelen is over het algemeen nog weinig gevarieerd, wat een gevolg is van het agrarisch gebruik. In de sloten zijn echter wel bijzondere water- en oeverplanten te vinden. Zogenaamde schraallanden -dat zijn voedselarme niet bemeste graslanden- komen in de Alde Feanen met name voor in de Bolderen, de Hoannekrite, en aan de westkant van de herinrichting (Laban en Wyldlannen). Hier zijn kleurige en soortenrijke vegetaties aanwezig. Op enkele plaatsen, zoals in de Bolderen en in de Hoannekrite, komen soms meer dan 40 plantensoorten per vierkante meter voor!

Hèt knelpunt

Wat echter grotendeels ontbreekt in de Alde Feanen zijn èchte moerasvegetaties. Wat is eigenlijk 'echt' moeras? Het wordt wel omschreven als 'een koe kan er niet lopen en een vis kan er niet zwemmen'. Kortom, het is land noch water. Echte moerasvegetaties ontstaan uit open water. Ze bestaan uit verlandingen met Kleine lisdodde, dunne zompige rietkraggen met allerlei moerasplanten, waterriet en drijfwillen met Pluimzegge, Waterscheerling en Moerasvaren. In de Alde Feanen beslaan ze hooguit enkele procenten van de totale oppervlakte, en dat terwijl juist allerlei kenmerkende moerasvogels, insecten en kleine zoogdieren van deze jonge moerasvegetaties afhankelijk zijn. Het is dan ook één van de grootste knelpunten in de Alde Feanen. Verderop in deze brochure wordt uitgelegd dat dit alles te maken heeft met de slechte waterkwaliteit.

Zeldzame planten en vegetaties

Nederlandse laagveenmoerassen, waaronder de Alde Feanen, zijn door hun specifieke soortensamenstelling en ecologie van grote internationale betekenis. Qua planten- en dierenleven vergelijkbare moerasgebieden komen alleen voor op enkele plaatsen in Engeland en verder in Duitsland en Polen. Zowel in botanisch als faunistisch opzicht zijn in het gebied van de herinrichting dan ook zeer hoge natuurwaarden aanwezig.

De hoge botanische waarde blijkt vooral uit het voorkomen van in ons land zeldzame vegetatietypen: dotterbloemhooilanden, schraallanden, kleine zeggenvegetaties, veenmosrietlanden en wilde gagel-struwelen (zie tabel). Vooral een deel van de kleine zeggenvegetaties en veenmosrietlanden is plaatselijk heel soortenrijk met zeldzame mossoorten, zeggen en orchideeën. Zeer bijzonder zijn de schraalland- en zeggenvegetaties in de Hoannekrite, met verscheidene zeldzaamheden.

Moeraskartelblad staat op de Rode Lijst en groeit alleen in de Hoannekrite.

Oppervlakte in hectaren van botanisch (zeer) waardevolle vegetatietypen in de Alde Feanen in 1998.

Vegetatietype:	oppervlakte:
Dotterbloemhoilanden	30,8
kleine zeggenvegetaties met Sterzegge, Waterdrieblad, Draadzegge, Snavelzegge en/of schraallandsorten	20,3
schraallanden met veel Spaanse ruiter en/of Blauwe zegge	17,9
schraallanden met veel Pijpestrootje of (incidenteel) Borstelgras	45,2
veenmosrietlanden (alleen vormen met laag, ijl riet)	36,6
waterplantenvegetaties met Krabbescheer, Waterviolier of Stomp fonteinkruid	1,5
wilde gagel-struweel	1,0

In sommige veenmosrietlanden – onder andere in Tusken Sleatten – treffen we ‘moerasheide’ aan met Gewone dophei, Eenarig wollegras en Kleine veenbes. Moerasheide is in Nederland bijna nergens meer te vinden.

De grote vegetatiekundige waarde van het gebied blijkt ook uit het voorkomen van plantensoorten die op de Rode Lijst staan van zeldzame en bedreigde plantensoorten in Nederland. In totaal zijn achttien Rode Lijst-soorten aangetroffen, waaronder vier mossen. Soorten als Blonde zegge, Vlozegge, Stijve moerasweegbree, Eenarig wollegras, Wilde kievitsbloem, Groenknolorchis, Pilvaren, Ongelijkbladig fonteinkruid, Duizendknoop-fonteinkruid en Vlottende bies komen op slechts één of enkele plaatsen voor; andere hebben een veel ruimere verspreiding (Spaanse ruiter, Rietorchis, Moeraskartelblad). De vindplaatsen concentreren zich in de Hoannekrite; daarbuiten zijn Rode Lijst-soorten onder meer aan te treffen in de Princehof, Tusken Sleatten, Skrome lân, het oostelijke deel van de Wyldlannen en de Bolderen.

Aangetroffen Rode lijstsoorten in de Alde Feanen in 1998

Blonde zegge	Moeraskartelblad
Duizendknoopfonteinkruid	Ongelijkbladig fonteinkruid
Eenarig wollegras	Pilvaren
Galigaan	Ronde zonnedauw
Gewoon goudmos (<i>Campyllum polygamum</i>)	Spaanse ruiter
Groenknolorchis	Stijve moerasweegbree
Groot nerf-puntmos (<i>Calliergon giganteum</i>)	Vlottende bies
Groot veenedermos (<i>Fissidens adanthioides</i>)	Vlozegge
Kroosmos (<i>Ricciocarpos natans</i>)	Wilde kievitsbloem

EEN MOERAS VOL LEVEN

Een bezoek aan de Alde Feanen levert steevast een waarneming op van één of meer interessante vogels. Vogelrijk is het gebied zeker. Maar er leven ook bijzondere insecten, amfibieën en zoogdieren. Te veel om ze in deze brochure op te sommen. Hoewel in 1998 geen speciaal onderzoek is gedaan naar het dierenleven in de Alde Feanen noemen we hier de belangrijkste zaken.

De kruidenrijke schraallanden en rietlanden vormen een wereld voor insecten. Wie kent niet de nietige mugjes ('gnob'), die het genieten van een stille avond in de voorzomer bijna onmogelijk maken. Er zijn echter ook kleurrijke dagvlinders en libellen met klinkende namen als Zilveren maan (vlinder), Platbuik, Viervlek en Lantaarntje (libellen). Andere bewoners zijn de zeldzame Heikikker, de Waterspitsmuis, de Ree en de laatste jaren ook de Boommarter. De Otter is eind jaren tachtig uitgestorven en van de Noordse woelmuis rest nog een klein aantal. Deze muis, die uitstekend kan zwemmen, is elders in Friesland bijna verdwenen.

Er broeden meer dan 100 soorten vogels in de Alde Feanen, waaronder Aalscholver -met een grote kolonie in de Princehof- Purperreiger en in 1998 ook Lepelaar. Weidevogels zijn plaatselijk algemeen, en schaarse moerasvogels als Roerdomp, Waterral, Zwarte stern, Snor, Rietzanger en Baardmannetje vinden er geschikte broedgelegenheid. Maar het kan beter, zoals u elders in deze brochure leest. De roep van de Grote karekiet, een bewoner van zware rietkragen in het water, is al jaren niet meer gehoord.

De grote waterplassen en 's winters onder water staande zomerpolders huisvesten in het voor- en najaar tienduizenden eenden, steltlopers en ganzen. Deze vogels pleisteren er tijdens de trek of brengen er de winter door. Ze trekken bijzondere roofvogels aan als Slechtvalk en Zeearend. De Alde Feanen is aangewezen als internationaal belangrijk 'wetland' en wordt het opgenomen in de selecte groep van Nationale Parken in ons land.

Het belang van water

Alles draait om water in de Alde Feanen. Het is nodig om te varen, te vissen, te zwemmen, als drinkwater voor vee en voor het leven in de natuur. De plantengroei in de Alde Feanen is volledig afhankelijk van water. Maar het ene water is het andere niet. Regenwater is zuur en voedselarm. Het oppervlaktewater in de grote plassen is daarentegen zeer voedselrijk en vervuild; planten willen er nauwelijks groeien. Grondwater is schoon en helder. Het heeft een speciale samenstelling met allerlei noodzakelijke voedingsstoffen zoals kalk en ijzer.

Waterplanten, moerasplanten en planten van natte schraalgraslanden gedijen het beste waar grondwater beschikbaar is of het oppervlaktewater ter plaatse een vergelijkbare kwaliteit heeft. Ze stellen hoge eisen aan de waterkwaliteit: het water moet schoon en helder zijn, niet te voedselarm en niet te voedselrijk. Voorbeelden van dergelijke soorten zijn Galigaan, Gewone dotterbloem, Grote boterbloem, Holpijp, Rietorchis, Spaanse ruiter, Waterviolier en verschillende zeggen, fonteinkruiden en kranswieren. Door het in kaart brengen van deze plantensoorten wordt duidelijk waar nog een goede waterkwaliteit te vinden is, maar ook waar maatregelen nodig zijn om die te verbeteren.

Het onderzoek in 1998 laat zien, dat de plaatsen waar invloed van grondwater merkbaar is vooral te vinden zijn aan de oostkant van de Alde Feanen. Met name in de slootjes is hier vaak een rijke verscheidenheid aan kritische plantensoorten aan te treffen. 'Grondwatersoorten' zijn te vinden in een brede noord-zuid georiënteerde baan, die loopt door het midden van het gebied, op de overgang van het poldergebied van Earnewâld naar het boezemgebied van de Alde Feanen. Echte kwelpolders, waar grondwater omhoog komt, zijn de Bolderen en de Lytse Saiterpolder. Andere plaatsen waar een goede waterkwaliteit te vinden is zijn de Hoannekrite, de Princehof, Tusken Sleatten, en delen van de Wydlannen en Laban.

Basis voor verlanding

Eerder is aangegeven, dat het geringe voorkomen van jonge moerasstadia het knelpunt in de Alde Feanen is. Dit is een direct gevolg van de slechte kwaliteit van het boezemwater en het ontbreken van schommelingen in het waterpeil. Wanneer het water schoon en helder is groeien er gemakkelijk waterplanten. Fonteinkruiden, Krabbescheer en wortelstokken van de Gele plomp zorgen er voor dat het water dichtgroeit, waarna zich ook moerasplanten kunnen vestigen. Er treedt zo langzamerhand verlanding op: er ontstaat land uit water.

Nog in de jaren zestig waren waterplanten veelvuldig te vinden in de petgaten en de grotere waterplassen. Door de slechte waterkwaliteit in de boezem (het oppervlaktewater) is de verlanding vanuit het water echter al jaren geleden tot stilstand gekomen. Het open water groeit niet meer dicht en langs de randen worden rietkragen en moerassige oevers steeds schaarser. De bestaande rietlanden worden wel steeds ouder en het bos groeit verder. In de Alde Feanen vinden we dan ook veel open water (het startpunt van verlanding) en veel oudere moerasstadia als (veenmos)rietlanden en moerasbos. De fasen daartussen, zoals waterplantenvegetaties en verlandingen, zijn vrijwel afwezig. Overigens is dat niet alleen voor de vogels een knelpunt; ook voor een goede en soortenrijke visstand zijn water- en oeverplanten onontbeerlijk.

De laatste tien jaar is om bovengenoemde redenen veel tijd en geld gestoken in het verbeteren van de waterkwaliteit. Petgaten zijn geïsoleerd van het zeer voedselrijke boezemwater door de aanleg van dammen. Ook is in verschillende gebieden een eigen waterhuishouding ingesteld. De eerste resultaten zijn er: schoorvoetend komen waterplanten in de petgaten terug, zo blijkt uit het uitgevoerde onderzoek. Ook in de herinrichting zal het werken aan een goede waterhuishouding en verbetering van de waterkwaliteit één van de belangrijkste doelen zijn.

Nije sompen yn'e Alde Feanen

Al meer dan tien jaar geleden werd onderkend dat maatregelen nodig waren om de Alde Feanen als moerasgebied sterker te maken. Enerzijds door het verbeteren van de waterkwaliteit, anderzijds door de aanleg van nieuwe moerasgebieden. De schop is toen letterlijk in de grond gegaan! Met de Otter als boegbeeld zijn drie graslandpolders –'t Bil, de Koai en Cuba- vergraven tot moerasgebied. Dit Otterproject kreeg landelijke bekendheid. Maar er werd meer gedaan: de Jan Durkspolder werd onder water gezet, de Lytse Mar vergraven, de Wolwarren natter gemaakt door het dempen van sloten en ook in polder Earnewarre ontstonden op voormalige landbouwgronden nieuwe moerasgebieden. In 1998, acht jaar na de eerste inrichtingsmaatregelen, is onderzocht wat dat heeft opgeleverd.

Het Otterproject gezien vanuit het oosten, in 1990, het eerste jaar na de inrichting.

Moeras uit land

Het onder water zetten van de *Jan Durkspolder* in 1990 zorgde er voor, dat een grote oppervlakte moerasvegetatie ontstond, waarin een rijkdom aan moerasvogels broedde: Geoorde fuut, Zomertaling, Slobeend, Waterral, Porseleinhoen maar ook Kokmeeuw en Visdief vonden er een plaats om te nestelen. In afgelopen jaren deden zich echter sterke veranderingen voor. Door hoge waterpeilen, vraat van Muskusratten en duizenden watervogels verdwenen de moerasplanten en met hen ook veel van de broedvogels.

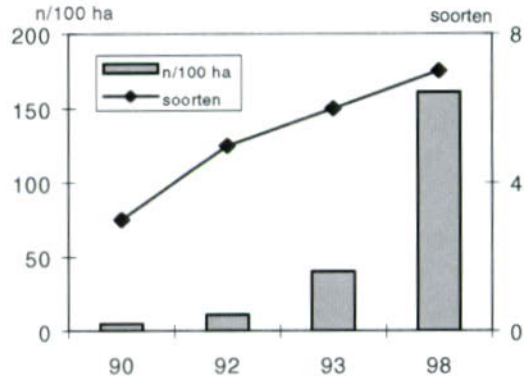
Nog steeds echter is de polder een zeer belangrijk broedgebied voor allerlei eendensoorten en komen er grote aantallen watervogels en steltlopers rusten en eten in de trekperioden.

De drie graslandpolders van het *Otterproject* maakten een andere ontwikkeling door. Hier werden waterpartijen gegraven en de grond werd ter plaatse in eilandjes verwerkt. Al na een jaar verschenen tal van zeldzame waterplanten. Ze verdwenen echter weer omdat de waterkwaliteit hen parten speelde. Wel zijn in de randen en op de eilandjes moerasvegetaties en rietlanden ontstaan. Allerlei moerasvogels hebben hier van geprofiteerd, en al na acht jaar is een rijke broedvogelbevolking aanwezig. Het grafiekje op de bladzijde hiernaast laat zien, hoe het de zeldzame moerasvogels is vergaan: zowel in soorten als aantallen zijn ze behoorlijk toegenomen.

De Geoorde fuut profiteert van onder water gezette polders.

Kritische moerasvogels in het Otterproject van 1990-1998. Soorten: Baardmannetje, Bruine kiekendief, Porseleinhoen, Roerdomp, Snor en Waterral. Op de rechteras het aantal soorten en op de linker as het totaal aantal broedparen per 100

Wat ook opvalt in het Otterproject is de opslag van wilgen en andere boompjes. De eerste jaren ging dat nog aarzelend, maar de laatste tijd beginnen zich aaneengesloten struwelen te ontwikkelen. Verwacht mag worden, dat over een periode van 5-10 jaar op grote schaal wilgenstruweel en moerasbos aanwezig is. Al met al is het Otterproject zeer geslaagd te noemen; nu de Otter nog terug!

Ook in de Wolwarren heeft moerasontwikkeling plaatsgevonden, hoewel de inrichting wat minder rigoureuze is geweest dan in de twee voorgaande gebieden. In dit naast de Jan Durkspolder gelegen gebied zijn de sloten gedempt en is de bemaling gestopt. Het gebied is daardoor veel natter geworden. Uit het onderzoek blijkt, dat Pitrus, Rietgras, Oeverzegge en Riet de meest succesvolle plantensoorten zijn. Rietgras treedt op bij wisselende waterstanden waarbij in het zomerhalfjaar geen water op het maaiveld staat. Riet komt voor bij permanent zeer natte omstandigheden en in ondiep open water. Oeverzegge neemt een tussenpositie in. Pitrus floreert wanneer sprake is van een grotendeels droog maaiveld en storing in de vorm van graverij en/of een verandering in beheer en waterstanden.

De ontwikkelingen in de Wolwarren zijn verrassend. In de ogenschijnlijk eentonige wereld van Rietgras, Riet en Pitrus zijn moerassige stukken en open plekken ontstaan. Hier groeien soorten als Waterviolier, Kroosmos en verschillende moerasplanten. De vaak verfoeide Muskusratten zorgen hier met hun nesten en paden voor enige openheid. Allerlei andere soorten blijken daar weer van te profiteren.

Het blijkt dat zich onder de plas-drasse omstandigheden en in de (zeer) ondiepe delen met open water jonge moerasstadia ontwikkelen die zeer geschikt zijn als broedplaats voor een keur aan moerasvogels. Zo zijn in de Wolwarren zeldzame broedvogels aanwezig als Blauwborst, Kleinst waterhoen, Porseleinhoen, Snor en Waterral. Het Kleinst waterhoen, dat eigenlijk alleen is op te sporen door zijn baltsroep, broedt maar op enkele plaatsen in Nederland!

Wat wel duidelijk ontbreekt bij de vernatting van graslanden is het open water. Het resultaat van vernatting van graslanden is dan ook sterk afhankelijk van de hoogteligging. Het liefst is sprake van enige reliëf waardoor van plaats tot plaats verschillen gaan ontstaan in waterdiepte en plantengroei.

Ontwikkeling van nieuw moeras: een succesvolle aanpak

Het onderzoek in 1998 heeft veel gegevens opgeleverd waarvan we bij toekomstige moerasontwikkeling van kunnen leren. De resultaten in de nieuwe moerassen laten zien, dat bij vergraving en ontpoldering sprake is geweest van een succesvol begin. Moerasvogels, waaronder zeldzame soorten als Geoorde fuut en Porseleinhoen, hebben enorm geprofiteerd van het onder water zetten van gebieden als de Jan Durkspolder. Voor een blijvend moerassig karakter van dergelijke gebieden wordt nu gekeken of een meer wisselend waterpeil nodig is.

In de vergraven gebieden zoals in het Otterproject is een afwisselend en boeiend moeraslandschap tot stand gekomen. De vermoerassing leidt hier al na acht jaar na de aanleg tot een sterke toename van moerasvogels, zowel in soorten als aantallen. De waterplantengroei komt na een tijdelijke opbloei nog maar voorzichtig op gang. Voor een verdere verlanding met water- en moerasplanten is een betere waterkwaliteit nodig. Vernatting als in de Wolwarren is vooral perspectiefrijk wanneer sprake is van kleinschalig reliëf en een niet te hoge maaiveldligging.

Hoofdzaak voor de Alde Feanen is het verbeteren van de waterkwaliteit. Hierdoor kan de verlanding in de petgaten weer op gang komen. De grote aandacht bij de herinrichting voor water en waterkwaliteit is dan ook in het belang van de gehele levensgemeenschap in de Alde Feanen.

Het is echter een zaak van lange adem vóórdat jonge verlandingen weer op enige schaal in petgaten en plassen voorkomen. In de tussentijd heeft de zeldzame moerasfauna die van deze jonge moerasvegetaties afhankelijk is (bijv. Roerdomp, Zwarte stern, Noordse woelmuis, libellen) wel een plek nodig om te leven.

De enige manier om op korte termijn aan deze soorten een thuis te bieden is het aanleggen van jonge moerasstadia. Dit kan door het vermoerassen van voormalige landbouwgronden (moeras uit land). Het zijn ingrijpende maatregelen maar de resultaten van de reeds uitgevoerde projecten laten zien dat hier goede mogelijkheden liggen.

Colofon

Wymenga, E. & M. Brongers 1999. *Natuur in de herinrichting Alde Feanen*.
A&W-rapport 213. Altenburg & Wymenga, Veenwouden/Dienst Landelijk Gebied,
Leeuwarden.

opdrachtgever

Dienst Landelijk Gebied, Leeuwarden
Postbus 2003, 8901 JA Leeuwarden

tekst , figuren en opmaak

Altenburg & Wymenga, ecologisch onderzoek bv
Postbus 32, 9269 ZR Veenwouden
Telefoon (0511) 474764, Fax (0511) 472740
e-mail: altwym@wxs.nl

foto's

Benny Klazenga natuurfotografie, Katlijk

reproductie

CSL, Leeuwarden

© Altenburg & Wymenga bv, Veenwouden/Dienst Landelijk Gebied, Leeuwarden.

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt dmv. druk, fotokopie, microfilm of op welke andere wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van Altenburg & Wymenga bv of de Dienst Landelijk Gebied, noch mag het zonder een dergelijke toestemming worden gebruikt voor enig ander doel dan waarvoor het is vervaardigd.

Eenvoudige vegetatiekaart Herinrichting Alde Feanen 1998

- Open water
- Waterplantenvegetaties
- Moerasvegetaties (rietlanden, veenmosrietlanden, grote zeggenvegetaties, lisdoddevegetaties e.d.)
- Vrij soortenarme graslanden (overstromingsgraslanden, door Rietgras gedomineerde graslanden, pioniervegetaties, soortenarme cultuurgraslanden en dergelijke)
- Soortrijke, schrale(re) graslanden, zoals dotterbloemhooilanden, kleine zeggenvegetaties en schraallanden: botanisch zeer waardevol
- Ruigten incl. zeer natte moerasruigten
- Struweel en bos
- Overig (onbegroeid, privé-terrein)

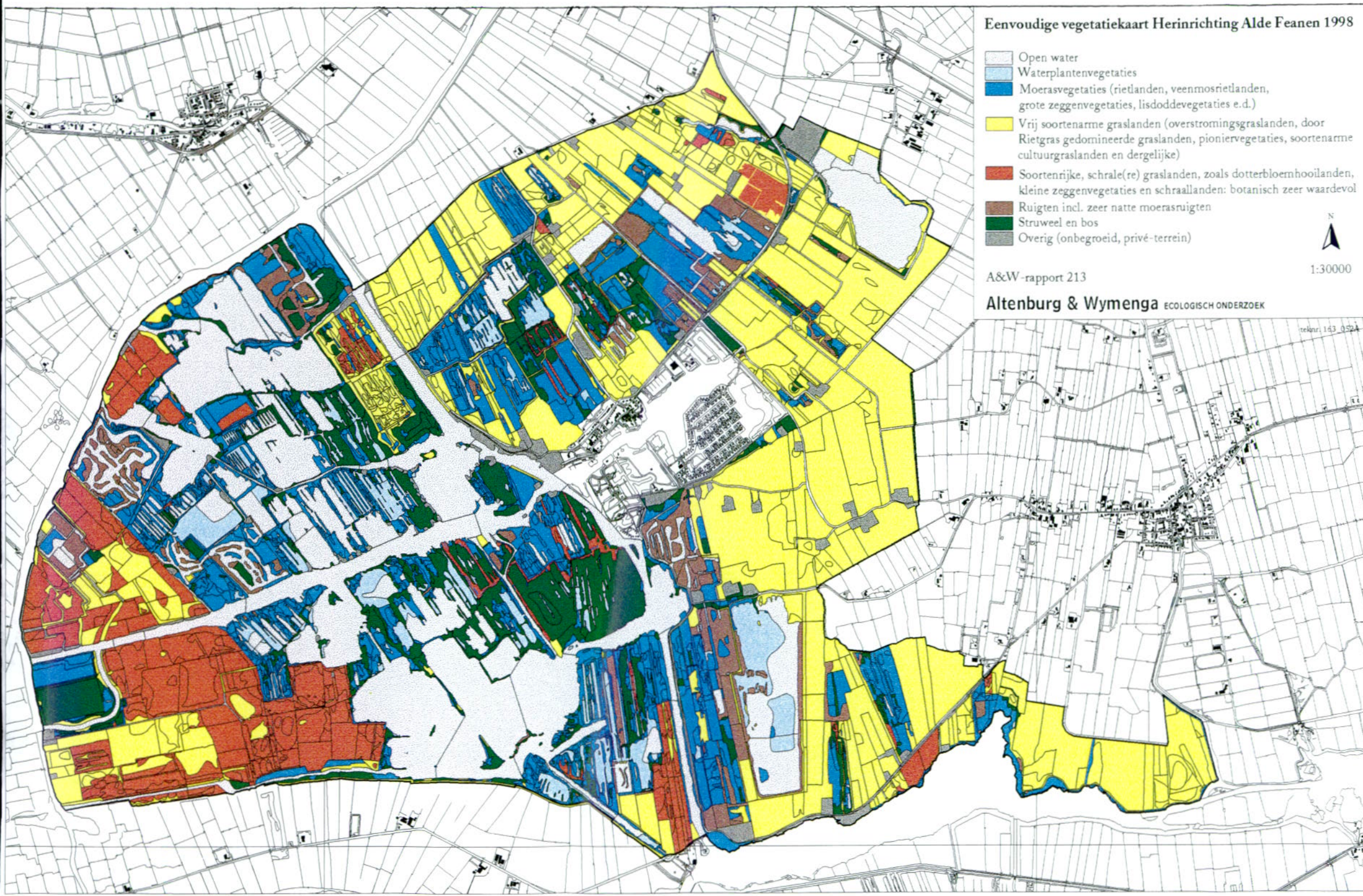

A&W-rapport 213

1:30000

Altenburg & Wymenga ECOLOGISCH ONDERZOEK

tek.nr. 143 0524

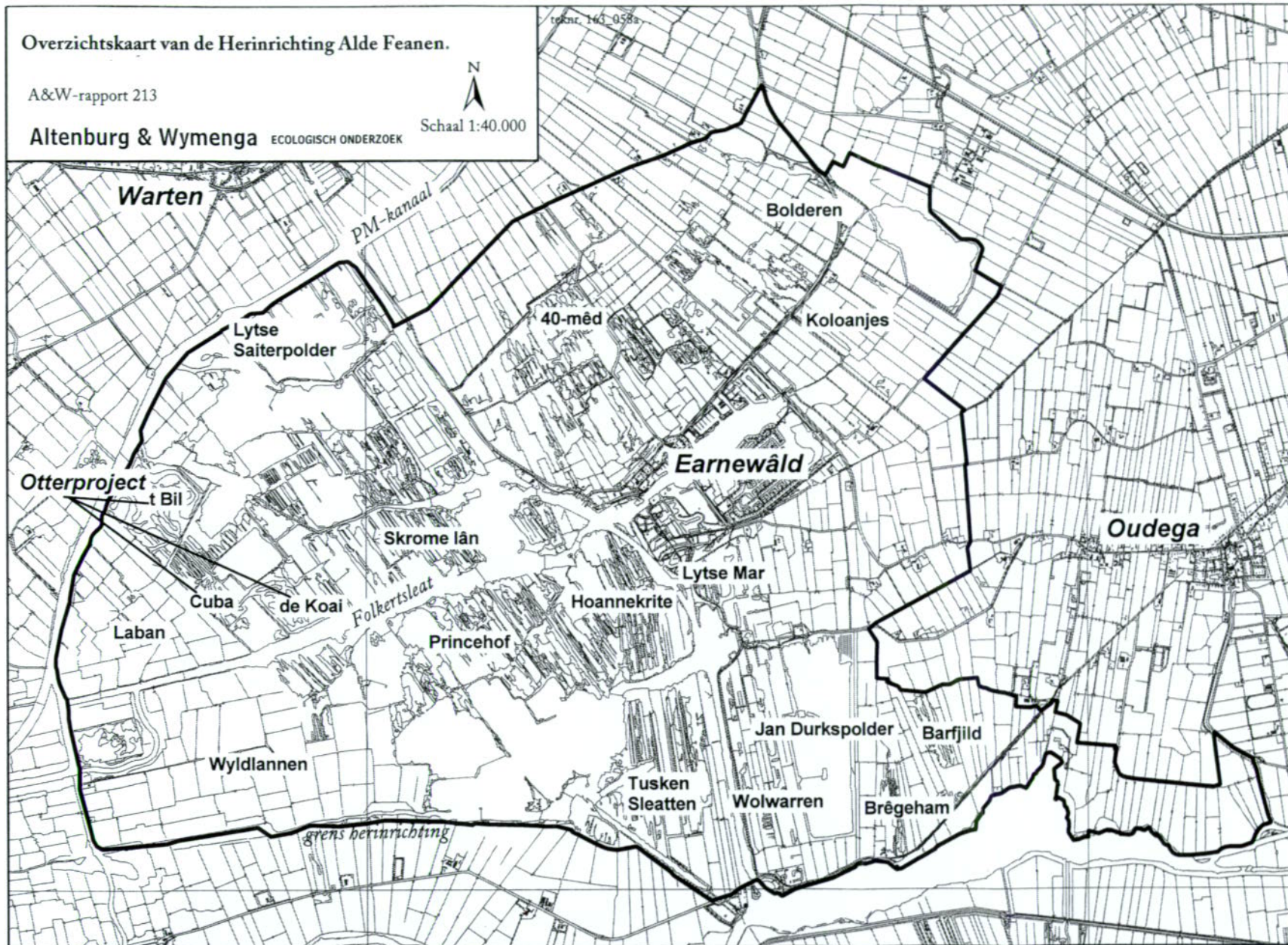

Overzichtskaart van de Herinrichting Alde Feanen.

A&W-rapport 213

Altenburg & Wymenga ECOLOGISCH ONDERZOEK

Schaal 1:40.000

Deze brochure geeft een samenvatting van de resultaten van een onderzoek naar de plantengroei en natuurwaarden van de Alde Feanen. Dit onderzoek is in 1998 uitgevoerd in opdracht van de Dienst Landelijk Gebied door het bureau voor ecologisch onderzoek Altenburg & Wymenga bv. Het onderzoek laat zien, dat de Alde Feanen een grote verscheidenheid aan vegetaties kent, met zeldzame en bijzondere plantensoorten. De Alde Feanen, één van de grootste aaneengesloten laagveenmoerassen in Nederland, kan met recht een natuurgebied van internationale allure worden genoemd.